

Tekst: Jer. 1

Lezen: idem

Zingen: Gz.171

Ps. 25,2 (*'s morgens na de wet*)

Gz. 31

Ps. 2,3.4

Gz.179b (*middagdienst*)

Ld.285,1.4

Ik wil vanmorgen beginnen met een berichtje uit het nieuws van de afgelopen tijd. Het gaat om dit berichtje... **(1)** Een mummie van 2600 jaar oud. Helemaal gaaf. Gevonden in Egypte. “De mummie, die aan de media werd getoond, ligt in een grafkamer op de bodem van een elf meter diepe put. Het graf werd drie weken geleden ontdekt. Het bevat acht houten en kalkstenen sarcofagen met mummies of de resten daarvan. Daarnaast zijn in het graf nog eens 22 mummies gevonden.” Die zijn dan waarschijnlijk niet meer gaaf, neem ik aan.

De rest van het nieuwsbericht zal ik jullie besparen. Want ik heb zo het idee dat lang niet iedereen dat interessant zal vinden. Maar misschien wel aardig om dat toch even te weten. Als je zo'n berichtje leest in de krant – wie heeft dan zoiets van ‘Yes, daar wil ik alles van weten’? Daar gaat mijn hart sneller van kloppen. En als ik dat 's morgens lees in de krant, dan houdt me dat de hele dag bezig... Wie heeft dat?

Ik denk dat het maar weinig mensen zullen zijn. **(2)** Misschien zelfs niemand. Wat wil je ook? 2600 jaar geleden? Dat is iets voor mensen die van geschiedenis houden of het is iets voor een museum. Maar het heeft niks te maken met je leven van vandaag, in 2009.

We gaan gauw naar iets anders. Hoewel? We gaan ons hier vanmorgen bezig houden

met een profeet uit dezelfde tijd als die mummie! (3) Jeremia begon als profeet in het jaar 629 vóór Christus. Om precies te zijn, is dat 2638 jaar geleden. Meer dan 2600 jaar geleden... Dus misschien krijg je bij Jeremia wel hetzelfde gevoel als bij zo'n mummie: wat moet je ermee? Wat moet *ik* ermee? Oké, misschien boeiend voor theologen en voor dominees en nog een paar freaks, maar niet voor mezelf...

Dat geeft dus meteen al de eerste vraag: wat maakt nou dat je in 2009 als kerk – dus wij met elkaar; wat maakt nou dat we zo'n profeet van zo lang geleden nog steeds belangrijk vinden? Sterker nog: ik ben ervan overtuigd dat bij deze profeet je hart sneller gaat kloppen, en dat je het je de hele dag bezig kan houden. Als je het echt op je in laat werken... dan gebeurt dat. Tenminste, dat hoop ik.

Bij mij gebeurde het wel, in elk geval. En dat begon, toen ik overeenkomsten ging ontdekken. (4) Overeenkomsten tussen de tijd van Jeremia en onze eigen tijd. Dat was het eerste. Verder: overeenkomsten tussen de opdracht die Jeremia krijgt van de HEER en de opdracht die wij hebben. En dan nog iets: want er is ook overeenkomst tussen de boodschap – de boodschap die de mensen in de tijd van Jeremia te horen krijgen en de boodschap die God laat horen in onze tijd. (5)

Als ik die overeenkomsten even samenpak, dan kan ik dat in een paar woorden doen. En dan komt het hierop neer: In de tijd van Jeremia *en* in onze tijd zijn we op weg naar het einde. In feite is dat het onderwerp, waar het de hele tijd over gaat: op weg naar het einde.

Het hoofdstuk (en dus ook het hele boek) begint met een overzichtje van de tijd dat Jeremia profeet geweest is. (6) Nou kun je dat natuurlijk snel overslaan, maar dan mis je ook iets. Zo'n overzicht is bedoeld om ons als lezers te helpen. Om een idee te krijgen van de achtergrond. En van de tijd waarin Jeremia leeft. En dus ook: hoe zag Israël in die tijd eruit? En waar waren de mensen mee bezig? Dat zijn dingen die belangrijk zijn als je nadenkt over

de vraag hoe de boodschap van Jeremia vroeger geklonken heeft. En dus ook als je nadenkt over de vraag wat het voor ons betekent.

Als het zou gaan over een muziekstuk, dan zou je zeggen: hier wordt iets verteld over de akoestiek. Want het maakt nogal een verschil of je naar muziek luistert in een huiskamer of bijvoorbeeld in een grote middeleeuwse kathedraal. Want dat klinkt toch wel heel anders.

Dus hoe hebben de woorden van Jeremia geklonken? Als je zo'n overzichtje bekijkt, dan kun je een heleboel inkleuren. Zeker als je de namen van die koningen gaat opzoeken in de geschiedenisboeken (Koningen en Kronieken). Ik kan op dit moment niet al die details bij langs gaan, maar het is in elk geval geen vrolijk beeld dat hier opgeroepen wordt. Oké, er zijn ups en downs, maar de grote lijn is toch heel duidelijk dat het in Israël steeds verder bergafwaarts gaat. En dat komt vooral naar voren, omdat dit overzicht eindigt bij de ballingschap. (7)

Dat wordt nadrukkelijk genoemd, aan het einde van vers 3. Het oordeel van God, omdat de mensen niet naar hem wilden luisteren. Daarmee begint dit bijbelboek. Vanaf het begin kun je dus zien waar het op uit gaat lopen. Met die bril begin je al te lezen. Dat doet iets met je. Als lezer. En je kunt je afvragen of dat nou echt lekker leest...

Je komt in het boek van Jeremia allerlei dingen tegen. Maar wat je vooral tegenkomt, is de oproep om terug te komen bij de HEER; om naar hem te luisteren. En ergens heb je dan in je hoofd zitten: als de mensen zullen luisteren, gaat het oordeel niet door. Want dat is toch altijd zo bij God? Hij kan waarschuwen, hij kan zelfs ontzettend boos worden en straffen, maar als mensen zich bekeren, dan verandert het plaatje. Toch? Er zijn heel wat teksten in de bijbel die je daar bij kunt halen. Dat geeft ook altijd een stuk spanning. Vroeger en nu. En ook voor jezelf: wat doe je met de woorden van God? Wat doe je met de liefde van God? Wat doe je met het evangelie van Jezus?

Alleen, dat stuk spanning is hier bij voorbaat al verdwenen. Hoe het gaat aflopen, wordt

meteen al verklapt: het gaat eindigen in de ballingschap. Het oordeel gaat komen! (8)

En dat is niet alleen iets dat wij achteraf kunnen zeggen. En dat het achteraf hier opgeschreven is. Dat is natuurlijk wel zo. Maar het gold ook voor Jeremia zelf. Ook al zal hij niet precies de jaartallen geweten hebben, hij wist van tevoren dat het grote verhaal van Israël zou eindigen in de ballingschap van Babel. Dat stond namelijk allang vast. Al verschillende keren had de HEER dat duidelijk gezegd. Dat het zou komen. Niet alleen maar als een waarschuwing, maar als een feit. Omdat de tijd van alleen maar waarschuwen voorbij was, wat de HEER betreft. Die grens was gepasseerd.

Ik stel me zo voor dat het voor Jeremia moeilijk geweest moet zijn om dan nog als profeet op te treden. Want de vraag was niet meer of het oordeel van God zou *komen*; want het *zou* komen. Dat stond vast. De vraag was alleen nog: wanneer. En, natuurlijk ook een heel belangrijke: wie zou het overleven...

Als ik het op die manier zeg, dan is de overeenkomst met onze eigen tijd al snel duidelijk. Want dat geldt voor ons ook: we leven in een wereld, die op weg is naar het oordeel. En is niet de vraag *of* het oordeel komt. Want dat staat vast. Ook al weet niemand wanneer het gaat gebeuren. Want dat weet God alleen. Maar het staat vast. God heeft besloten dat hij een einde gaat maken aan een wereld die bol staat onrecht, bedrog, geweld en goddeloosheid. Dat moment komt. Daar is de bijbel heel duidelijk in.

Dat is de tijd waarin wij leven: op weg naar de jongste dag. Op weg naar het einde. Omdat de HEER zo'n puinhoop niet wil. In zijn wereld.

Nou, toen ik dit gedeelte van Jeremia van daaruit ging bekijken, ging ik steeds meer ontdekken. Ineens was het net, alsof je zo'n hoofdstuk van 2600 jaar geleden zomaar kunt overzetten naar vandaag. Natuurlijk zijn de details verschillend, maar de lijn is hetzelfde.

Wat me daarin meteen opvalt, is de duidelijkheid en de eerlijkheid van God. De

boodschap die Jeremia meekrijgt, is een boodschap zonder omwegen. Het oordeel komt. En als het komt, zal het de mensen in twee groepen verdelen. Kijk maar in vers 10. **(9)** Als het oordeel van God losbreekt, betekent dat voor de één afbraak en verwoesting. Het einde. Maar voor een ander betekent het juist dat er iets nieuws begint: een nieuwe toekomst met nieuwe mogelijkheden. Omdat er dan een einde is gekomen aan de macht van de zonde die alles afbreekt en kapot maakt.

Als je in zo'n tijd, op weg naar zulke grote beslissingen, het woord van God gaat brengen – en als je dus in onze tijd het evangelie van Jezus gaat brengen, dan hebben je woorden een enorm gewicht. Mensen kunnen het dus aan *jou* te danken hebben dat ze op de dag van het oordeel gered worden. Omdat ze het evangelie van Christus van jou gehoord hebben. Of omdat jij iets gezegd hebt, waardoor ze gingen nadenken over zichzelf en over hun leven. Omdat ze door jou Jezus hebben leren kennen. **(10)**

Geweldig toch?! En dan hoef je echt niet alleen te denken aan grote evangelisatieacties. En je hoeft ook niet alleen maar te denken aan grote namen als Petrus en Paulus of iemand als Billy Graham. Het is ook heel simpel en heel dichtbij. Evengoed. In contact met vrienden en met collega's. Of gewoon thuis, als je het doorgeeft aan je kinderen. Of als ouderling in je wijk. Om de mensen op Jezus te wijzen. Want iedereen heeft het nodig. Om het te horen. Om te kiezen.

Dat betekent dus ook dat je woorden een enorm gewicht hebben. Want je komt niet met dingen van *jezelf*, maar met de boodschap van *God*; je komt met het evangelie van *Jezus*... Gods woorden in jouw mond. Zo zegt de HEER dat in vers 9: "Hierbij leg ik *mijn* woorden in *jouw* mond."

Wat doet dat met je? Want dat is natuurlijk nogal wat... Op een bepaalde manier heb je de toekomst van anderen in jouw hand. Natuurlijk maken die anderen hun eigen keus. Iedereen maakt zijn eigen keus. Ook als het gaat om geloof en om God. Maar evengoed is er

ook die andere kant: jij kunt van doorslaggevend belang zijn – voor je vriend of voor je collega of voor je kind. “Ik geef je gezag over de mensen”, zegt de HEER in vers 10. “Ik geef je gezag...” (11)

Macht hebben over mensen. Dat is heel gevoelig. Want macht hebben kan ook heel gevaarlijk zijn. Daar zijn allerlei afschuwelijke voorbeelden van te bedenken. Dat mensen hun macht misbruikt hebben om anderen te onderdrukken en uit te buiten. Om anderen hun wil op te leggen. Om anderen bang te maken of te intimideren. En maar al te vaak is daar ook de naam van God bij gebruikt. Om extra gezag af te dwingen. Kruistochten, heksenprocessen, brandstapels...

Dat is niet het soort macht dat God bedoelt. De macht van het evangelie ligt op een ander niveau. Het niveau van de Heilige Geest, die mensen overtuigt in hun hart. Denk maar aan die bekende woorden uit Zacharia 4: “Niet door kracht of door geweld, maar door mijn Geest, zegt de HEER.” (Zach. 4,6). De macht van het evangelie is de macht van Gods woord. Het is de macht van Gods liefde, die iets met mensen *doet*: die mensen raakt; op zo’n manier dat het je van binnen verandert en dat het je meeneemt; omdat het je overtuigt van Gods liefde en van zijn waarheid.

Maar evengoed heeft het wel te maken met macht en met gezag over mensen. En niet iedereen is daar happig op. Kijk maar naar Jeremia. Die ziet het helemaal niet zitten: zoveel verantwoordelijkheid. Hij vindt zichzelf daar nog te jong voor. (12)

Het is niet duidelijk of hij dat bedoelt als smoes, om onder een opdracht van God uit te komen, of dat hij het eerlijk bedoelt. Maar hoe dan ook: de HEER accepteert het niet. Hij heeft zijn plannen. En in die plannen van hem schakelt hij mensen in op de manier zoals hij dat wil.

Mensen kunnen daar op allerlei manieren tegenaan lopen. Want Gods plannen en je eigen plannen – die vallen niet altijd samen. En daar komt nog iets bij. Want als je meegaat in

Gods plannen en je vertrouwt jezelf toe aan hem, dat kost je wat. Dat kost je tijd en dat kost je energie. Dat in elk geval. Maar het kan ook betekenen dat je door andere mensen voor gek versleten wordt. En dan kost het je je goede naam.

Denk maar aan Jezus. En wat het hem gekost heeft – om te blijven passen in de plannen die zijn Vader met hem had. Het offer dat hij moest brengen. En toch deed hij het: “Niet wat ik wil, maar wat u wilt. Dat moet gebeuren.”

Dat staat natuurlijk haaks op alles wat je om je heen hoort en ziet. Offers brengen? Dat past niet in de sfeer van onze tijd. Je moet vooral opkomen voor jezelf. Denken aan jezelf. Zoveel mogelijk genieten.

Er kunnen allerlei redenen zijn om weg te lopen en niet mee te doen in Gods koninkrijk. En dat hoeven echt niet altijd smoesjes te zijn. Ik kan me goed voorstellen dat Jeremia het serieus meende toen hij het had over zijn leeftijd. Volgens sommige uitleggers was hij nog maar 14 jaar... Maar wat ook je reden is, de eerste vraag is nooit: wat wil ik? De eerste vraag is altijd: hoe wil de HEER mij gebruiken? **(13)**

Toen Jezus zijn leerlingen ging verzamelen, toen vroeg hij niet of ze zin hadden om hem mee te gaan. Het was een opdracht. Hij zei het gewoon: “Volg mij!” En vanaf dat moment lieten ze alles achter: hun schepen, hun netten, hun tolhuis, hun familie...

Voor jezelf denken vanuit de vraag wat God met je wil. Tegenover Jeremia maakt de HEER dat op een subtiele manier duidelijk: door hem te wijzen op zijn geboorte. Want wie heeft zijn eigen geboorte gepland? Als één ding zeker is, dan is het wel, dat dat buiten je om gegaan is. Dat moet dus iemand anders gepland hebben. Iemand Anders met een hoofdletter... Begin daar eens. Dan zit je meteen vanaf het begin van je leven op het goede spoor: blijkbaar wil de HEER iets met me. Want hij heeft mijn leven gepland. Vanaf het allereerste begin. En dus is de vraag: hoe ga ik nu verder?

Hoe verder? Een belangrijke vraag. Niet alleen voor jezelf, maar ook voor anderen. **(14)** Voor de mensen om je heen. Wie dat dan ook zijn. Want de wereld is op weg naar het einde. En iedereen moet gewaarschuwd worden. Alle mensen moeten opgeroepen worden om tot bekering te komen. Om zich om te keren. Naar de HEER toe. Jezus stuurt zijn leerlingen de wereld in met een opdracht: “Maak alle volken tot mijn leerlingen. En doop hen.”

Doop hen. Want dopen is het teken van het oordeel. Het is niet voor niks dat in de bijbel de link gelegd wordt tussen de zondvloed en de doop. En in het verlengde daarvan wordt in het doopformulier de link gelegd tussen de Rode Zee en de doop. De doop is het teken van het oordeel waar je doorheen gesleept wordt. En waar je levend uit tevoorschijn komt. Zoals Noach veilig door de zondvloed heen kwam. En zoals de Israëlieten veilig door de Rode Zee heen kwamen. Veilig door het oordeel heen. Omdat je bij Jezus hoort. En omdat hij je door het oordeel heen sleept.

Vandaar die mensen die erop uit gestuurd worden. Jeremia, de leerlingen van Jezus, u, en jij en ik. Om elkaar en anderen te wijzen op het evangelie van Jezus. Want één ding is zeker: het oordeel komt. En misschien zelfs wel eerder dan je denkt. **(15)**

Tegenover Jeremia gebruikt de HEER het voorbeeld van een amandeltwijn. En nu ben ik even heel blij met de Nieuwe Vertaling, want de bedoeling van het beeld komt in de vertaling meteen naar voren: “Zo snel als een amandelboom in het voorjaar uitbot, zo snel laat ik mijn woorden uitkomen.” In de oude vertaling stond er iets heel anders. Moet je thuis maar eens vergelijken. In elk geval veel minder duidelijk. Het beeld gaat inderdaad over snelheid. **(16)**

Als de winter voorbij is, hoe merk je dat? In Israël? Ik heb het twee keer meegemaakt. Dat ik in Israël was in de maand februari. Net op de grens van de winter en de lente. Voor een groot deel is het nog winter. Dode en kale bomen. Behalve de amandelboom. Die begint als eerste uit te botten. Voor de mensen in Israël is dat een signaal: als de amandelboom uitbot, dan is de winter voorbij. De lente gaat beginnen! En dan gaat het daarna ook heel snel verder.

Met andere bomen en andere planten. Binnen de kortste keren komt er weer van alles naar boven en naar buiten. En je kijkt je ogen uit. Zoveel is er te zien. (17)

In het beeld is Jeremia die amandeltwijg. Zijn optreden en zijn boodschap zijn een signaal van God. Een signaal dat de mensen vertelt dat diezelfde God binnenkort nog veel meer zal laten gebeuren. Binnenkort. Want zo is de HEER. Ook in onze tijd. Dat kan misschien heel anders voelen. Omdat we al zo lang moeten wachten. En dan denk je wel eens: zou het echt nog gebeuren? Dat Jezus terug komt? En als je niet uitkijkt, schuif je steeds verder weg. En op het laatst ben je er helemaal niet meer mee bezig...

De tijdrekening van God is niet dezelfde als die van ons. Het kan voor ons gevoel misschien heel lang duren. Petrus zegt: 1000 jaar is bij de Heer als 1 dag, en 1 dag is bij hem als 1000 jaar. God rekt gewoon anders dan wij. Hij doet het op *zijn* manier. Maar één ding is zeker: hij zal beslist niet langer wachten dan nodig is.

En dat betekent dus ook dat iedere dag de laatste kan zijn. Dat de hemel open gaat. En dat Jezus terug komt. Om te oordelen de levenden en de doden. Om te oordelen. En juist daarom moeten de mensen gewaarschuwd worden. Daarom moeten de mensen horen over Jezus: die gekomen is om mensen te redden van het oordeel. De mensen moeten het horen. Van Jeremia. Van mij. En van jou... Amen.